

Ekber

Celal-ud-din Ekber, 1542'de Sindh bölgesinde Amerkot adlı küçük bir yerleşim yerinde Humayun'un en büyük oğlu olarak dünyaya geldi. O doğduğunda babası ordusunu, imparatorluğunu ve maddi olarak neredeyse her şeyini kaybetmiş bir haldeydi. Humayun, bu savunmasız zamanında düşmanlarının ailesine kolayca zarar verebileceği düşüncesiyle eşini ve oğlunu korunaklı olduğunu düşündüğü Afganistan'ın dağlık bölgelerine göndermişti. Ekber, Bayram Han'ın korumasında ve yol göstericiliğinde Kandahar'a yerleştirildi. Burada kısa süre içinde gürbüz bir çocuk olarak büyümeye başladı ve Bayram Han tarafından her türlü tehlikeyle mücadele edebilecek şekilde yetiştirildi. Küçük yaşta olmasına rağmen Gazne'de babasına bağlı beylerin desteğiyle valilik de yaptı. Humayun'un ölümü üzerine on dört yaşındayken tahta geçtiğinde Bayram Han, hala Ekber'e atabeylik yapmaktaydı. Ekber'e babasından miras kalan topraklar Kuzeybatı'da Afgan, Racastan'da da Racput tehlikesi altındaydı. Hindu lider Hemu da Delhi'yi ele geçirmişti. Bayram Han ve Ekber önce Delhi üzerine yürüdüler. 5 Kasım 1556'da gerçekleşen II. Panipat savaşında Hemu öldürülünce Delhi ve Agra ele geçirildi. Böylelikle Hindistan'da Hint-Türk İmparatorluğu'nun etki alanı yeniden genişlemeye başladı.

Bayram Han tecrübeli, yetenekli ve zeki bir generaldi. Ekber'in Pencab'ı ele geçirmesinin arka planında yer alan kilit isimdi. Humayun'un ölümünden sonra Bayram Han'ın ordudaki itibarı ve ünü daha da artmış diğer askerler tarafından efsane bir savaşçı olarak kabul görmeye başlamıştı. Hatta ordu içinde Bayram Han'a bağlı askerler kendilerinin diğer askerlerden ayrıcalıklı olduğunu öne sürüp Ekber'e hizmet eden askerlerle çatışmaya girmişlerdi. Ordu içinde nerdeyse isyana varan bu

iç kargaşadan Ekber'in askerleri galip gelince Bayram Han tutuklandı. Ekber'in öfkesi dinince verdiği önemli hizmetler göz önünde bulundurularak Bayram Han'ın canı bağışlandı ancak sonradan Ekber, atabeyinin tahtı ele geçirebileceği şüphesine kapılarak onu ordudan ve imparatorluktan uzak tutmak için Mekke'ye sürülmesi emrini verdi. Yolda yağmacıların saldırısına uğrayan Bayram Han, sürgünde öldürüldü.

Ekber'in Yöneticiliği

Ekber de dedesi Babur kadar yönetim işlerinde kabiliyetliydi ve önemli başarılarla imza atmak için gelecek vaat ediyordu. 14 yaşından 18'ine değin dört yılını kaybedilen toprakları geri almak ve düşmanlarına kendini ispatlamakla geçirdi. Genç yaşına rağmen içinde bulunduğu çağı çok iyi sentezlemişti. Sergilediği davranışlar bulunduğu çağın çok ötesinde bir insan olduğunu göstermekteydi. Devletin sınırlarını genişletirken insan olgusuna da özel bir değer vermekteydi. Halkın devlet için değil, devletin halk için çalışması gerektiğini göz önünde bulunduruyor ve bunu mümkün olduğunca eşitlik ilkesine bağlı kalarak gerçekleştirilmeye gayret ediyordu. Yönetim işlerinde inanç ayrımı gözetmeksizin Hindularla Müslümanlara eşit haklar ve imkânlar tanımıştı.

Ekber dönemine kadar Hindistan'daki Türk devletlerinde kuzeyden gelen Türkler 1., yerli ya da yerlileşmiş Müslümanlar 2. ve Müslüman olmayanlar da 3. sınıf vatandaş olarak, sınırları tam olarak net bir şekilde çizilmeyen ama varlığını her durumda hissettiren statülere ayrılmışlardı. Ekber'in siyasi anlayışı; Türkler,

Müslümanlar ve Hindulara adil davranıp eşit haklar vererek devlet içinde ayrımdan uzak, barışçıl bir düzen sağlamak üzerine kuruluydu (Bayur 1987/II).

1562 yılında Ekber, Racputların önde gelenlerinden Amber racası Bihar Mal'ın kızıyla evlendi. Bu evlilikten Cihangir doğdu. Aynı zamanda bu evlilik Ekber'le Racputlar arasındaki barış ve dostluğun da öncüsü oldu. Ancak Çitor'un Racput önderi Rana Uda Singh, Ekber tarafından yönetilmeyi reddetmişti 1568'de yenilgiye uğratılınca hapse atılmaktansa ölmeyi tercih edip intihar etti. Böylelikle Ekber için Racput tehdidi de ortadan kalkmış oldu (Whyte 2016:25,26). Racputlar gururlu savaşçılardı ve Müslümanlar tarafından yönetilmek istemiyorlardı. İmparatorluk için uzun süreli bir tehdit unsuru olarak yer almadılar ancak Müslümanları da sevmediler ve bu yüzden şimdiye dek Müslümanlarla barış içinde yaşayamamışlardı. Ekber bunun önüne geçmek için Hindistan'da mezhepler dâhil olmak üzere dinî inançları ayırmadan insanlarla görüşmelerde bulunup Müslüman ulemayla toplantılar düzenliyor aynı şekilde Hindu, Brahman vs. hangi inanca sahip olursa olsun öteki din ulemalarını da bu toplantılara çağırıyordu. Bu toplantılarda dinler arasındaki farklılıkları sorgulayıp benzerlikleri ortaya çıkarmak istiyordu.